

merkwaardige flora ontwikkeld, die overeenkomst vertoont met de zinkflora in het Geuldal. We treffen er aan *Thlaspi alpestre*, *Ramischia secunda* en *Alsine verna*, welke laatste in Nederland nog nimmer gevonden is.

De Silberberg is in hoofdzaak een Zechstein-kalkheuvel, die echter ook een volmaakt kalkvrij gedeelte heeft, dat van het kalkhoudende deel zeer scherp gescheiden is. Planten als vetblad, jeneverbes, dubbelloofvaren e.d. die hier ook groeien wijzen immers op kalkarmoede. Hopelijk zijn deze summiere aanwijzingen voldoende om de toekomstige deelnemers van het zomerkamp de nodige voorpret te bezorgen.

1) Er is een biologisch station gevestigd van de Munsterse universiteit.

2) De ortolaan kunt u voornamelijk horen in de vruchtbomen langs de wegen; de waterspreeuw komt voor in de heldere beken van het Teutoburgerwoud, terwijl de rode milaan de eigenaardige voorkeur aan de dag legt om haar nest te bouwen temidden van een reigerkolonie.

Henk van Halm

Van de stad der ooievaars naar het bossen- en merengebied

(met 2 tekeningen en 1 foto van de schrijver).

Ribe, de oudste stad van Denemarken, komen we in de stromende regen binnenvallen. Het is de stad van de ooievaars. Vanuit een venster op de derde etage van hotel „Dagmar” kijken we neer op een nest met vijf jonge uivers. De oude vogels staan er op hoge rode poten tussenin, want de jongen zijn al bijna zo groot als hun ouders, te groot om nog onder moeders vleugels beschutting tegen de regen vinden.

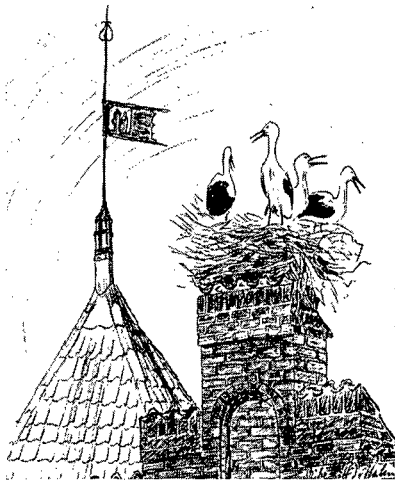
Als de regen eindelijk ophoudt, vliegen de ouden weg om te fourageren. De jongen schudden hun veren uit en een enkele probeert zijn aankomende vliegwerktuigen eens. In een oude kastanje achter het nest lawaait een troep kauwtjes.

In de vallende avond maken we nog een wandeling door het stadje, dat een goed bewaard cultuurmonument blijkt, waarboven de vierkante toren van de kolossale domkerk domineert. Ribe bestaat hoofdzakelijk uit in vakwerk uitgevoerde 17de-eeuwse huisjes, waarbij kwistig gebruik gemaakt is van donkerbruine eiken muurbalken en rode en gele baksteen. De snel-stromende Ribe Aa vloeit tussen steil uit het water oprijzende huizen door. Zeker twintig ooievaarsnesten worden hier nog bewoond. Meestal zijn ze gebouwd op wagenwielen, die men op daken en schoorstenen bevestigd heeft. De naam „the stork's town” in de folders van het Turistkantoor is stellig niet onverdiend. Meestal staan de jongen in deze tijd (half juli) reeds op uitvliegen, zoals de jonge eibertjes achter hotel „Dagmar”. Ze bekalken de daken weliswaar behoorlijk en van de nesten gevallen takken en mest zullen de dakgoten wel dikwijls verstoppert, maar men heeft al die moeite wel over voor de vogels, die een der trekpleisters zijn voor het vreemdelingenverkeer.

Over bezienswaardigheden gesproken: behalve de ooievaars, de romano-

De romano-gothische domkerk van Ribe

Een der ooievaarsnesten in Ribe

gothische dom en de vakwerkhuisen zijn er nog de haven (Skibbroen), de Vandstandspael (de paal, waarop is aangetekend hoe hoog het water tijdens verscheidene stormvloedën kwam), de oude watermolen in de Ribe Aa en het standbeeld van dronning Dagmar. Overal in de etalages liggen klompen barnsteen en sieraden, die van deze fossiele coniferenhars vervaardigd zijn.

De weg Ribe-Esbjerg voert ons de volgende morgen over de historische Konge Aa, door een weids polderlandschap (graspolders, in hoofdzaak veeteelt). Even voorbij Gredstebro wordt onze aandacht getrokken door wit vetkruid (*Sedum album*), steenanjertje (*Dianthus deltoïdes*), gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*) en ruig klokje, die er zo maar in de berm groeien. Gewonere planten groeien hier ook, o.a. hazepootje, wond- en rolklaver, knautia, grasklokje, zandblauwtje, blaassilene en korenbloem. Even voor Esbjerg, in een rimboe van elzen, bramen en distels, hebben we een ontmoeting met een klauwier.

Esbjerg is een haven- en industriestad. Alleen de haven is interessant, de stad zelf is lelijk en voor toeristen weinig aantrekkelijk. Het strand tegenover Fanø ligt vol aangespoelde mosselkleppen en er leven bijzonder veel strandkrabben in het ondiepe kustwater.

Van Esbjerg over Gesing, Tarp en Forum naar Varde, een weg met veel ups en downs. We passeren enige gletsjerdalen, kenbaar aan de karakteristieke brede U-vorm. Vrijwel alle dalen in dit gebied zijn van de glaciële oorsprong. Er loopt bijna altijd een beekje door het midden van het dal, terwijl de wanden en de bodem verdeeld zijn in vele kleine weides en akkers, waartussen bosjes en kleinere bomengroepen.

In de wegberm zonnen zich de kleine hagedissen (*Lacerta vivipara*) op stenen, weggeworpen stukken papier en kilometerpaaltjes. Op telefoondraden, vooral in de buurt van bosjes of hoge heggen, zien we weer vogels: geel- en grauwe gors, grauwe klauwier, groenling en kneutje.

Varde is een kazernestadje. Het is op een heuvel gebouwd, zodat de straten

bijna allemaal hellen. In de dichte oevervegetatie van de Varde Aa, die de stad in tweeën snijdt, groeien waterkruiskruid en meer dan manshoge moerasmelkdistels.

De weg naar Skjern biedt ons botanisch hoofdzakelijk het zelfde als onze tocht van de vorige dag (Ribe-Varde). Nieuw voor ons is echter de wolverlei (*Arnica montana*), een grote gele composiet die ook wel valkruid genoemd wordt, omdat de bladeren vroeger in de homeopatie tegen valwonden aangewend werden. We vinden de planten gewoon langs de weg, daar waar deze de Tinghede (een groot heidegebied, dat zich tot de Ringkøbingfjord uitstrekt) links laat liggen.

Even voorbij Skjern, vlak bij FASTER, ligt een boeiend hoogveentje aan de weg. Wolverlei, wilgenroosje, valeriaan en sintjanskruid tooien de berm, de lage sompige moerasjes herbergen tormentil, vleugeltjesbloem, struiken dopheide, kale jonker, kruipwilg, gagel en veel soorten russen en veenmossen. Hele plekken zien geel van de beenbreek (*Narthecium ossifragum*), een lelieachtige die in ons land nogal zeldzaam is. De fraai gele bloemen hebben wollig behaarde meeldraden met rode helmknoppen. De naam „beenbreek” dankt de plant aan het vermoeden dat zij giftig is voor het vee, dat er een beenderziekte van zou krijgen.

De zeer zeldzame lange zonnedauw (*Drosera anglica*) bloeit er naast de gewone rondbladige (*D. rotundifolia*). Het moeraskartelblad (*Pedicularis palustris*) staat hier in zo grote hoeveelheden, als we in Nederland nog niet zagen. Jammer dat deze halfparasiet in juli reeds uitgebloeid is, zodat een foto niet gemaakt kan worden. Ook treffen we er veel rietorchissen (*Dactylorhiza praetermissa*) aan, hier en daar zelfs nog bloeiend. Voor zover we kunnen nagaan, betreft het hier alleen de ongevlekte vorm. Tussen Videbaek en de wolstad Herning wordt vooral veel papaver verbouwd. Het is de „valmue” (*Papaver somniferum*) met vrijwel witte bloemen, die een purperen vlek aan de basis der kroonbladen hebben. Deze klapproos levert het blauwmaanzaad voor het Deense wittebrood. Door heidevelden, naaldbossen en graanakkers gaat de weg naar het noorden, naar Viborg. Uiteraard is op zo'n afwisselend traject botanisch een hoop te beleven. Bij Torup groeit de in Nederland zeldzame kranssalie (*Salvia verticillata*) in de wegberm. Deze labiaat hoort eigenlijk in Zuid-Europa thuis, maar werd in het noorden met graan ingevoerd. Bij de militaire vliegbasis Karup vinden we weer veel wolverlei, samen met zeer veel wilde peen, grasklokje, knautia en volop bloeiende muurpeper. Bovendien groeit daar zo'n zestig kilometer van zee een oude bekende van de Zuidjutlandse kuststrook: de zeeweegbree (*Plantago maritima*). Frederiks is een kirkelandsby (een dorpje met een kerk en een station) op het kruispunt van de wegen Skive-Vejle en Herning-Viborg. Er is een uitgestrekt sparrenbos, waar tussen groen streepzaad en buntgras zevenster en lelietje der dalen in opzienbarende aantallen groeien. Fitis, vink, zwarte mees, geelgors en tuinfluiter broeden er en we treffen er een paar reusachtige nesten van de rode bosmier aan.

Bij Viborg maken we kamp aan de Søndersø. We hebben een prachtig uitzicht op de stad, die op een heuvel gebouwd is. In de bomen achter onze tent zingt een spotvogel en in het dichte onderhout kwebbelt de tuinfluiter en schalt de winterkoning.

Alle straten van Viborg lopen omhoog en schijnen zonder uitzondering naar de grote, in 1875 gerestaureerde romaanse dom te leiden. Verrukkelijke hoekjes heeft de stad. Hier en daar heeft men van zwerfkeien gebruik gemaakt om tuinmuren op te trekken, die dikwijls ruim twee meter hoog zijn. Het is wel nodig om de tuinen op de heuvel een beetje waterpas te maken. Een weelde van struiken en planten bekroont die bekoorlijke muren.

De omgeving van Viborg met zijn naaldbossen, meren, akkers en tuinderijen is charmant genoeg om er een paar dagen aan te spenderen. We

Beenbrcek (*Narthecium ossifragum*)

hebben echter nog maar weinig tijd en willen zo spoedig mogelijk naar het echte bossen- en merengebied van Jutland, de streek rond Silkeborg. De Julsø willen we zien en de Guden Aa. Want wie Jutland bezoekt en Silkeborg mijdt, kan nooit zeggen, dat hij Denemarken echt kent. Althans volgens de folders van buitenlandse en Deense V.V.V.'s. In hoeverre dat voor K.N.N.V.-ers een reden is om erheen te gaan, is uiteraard zuiver persoonlijk.